

Úděl lidského Já v době působení éterického Krista

Sergej O. Prokofjev

Každý člověk, který začíná se studiem anthroposofie, brzy zpozoruje, že v jejím centru stojí mystérium lidského Já. To patří k ústředním olaz kám anthroposofické kristologie a současně k nejdůležitějším otázkám anthroposofie vůbec.

Z hlediska esoterního křesťanství není slovo Já jsem“, sedmkrát zaznívající v Janově evangeliu, gramatickým tvarem, ale skutečným mysterijním jménem Kristovým. Neboť u Krista máme co do činění s Bohem principu Já, se Světovým Já samotným. Rudolf Steiner k vyjádření tohoto principu použil jedinou radikální slova: „Kristovo jediné skutečné jméno je „Já jsem“; kdo to neví, nerozumí tomu a nazývá ho jinak, ten o něm neví vůbec nic. Já jsem“ je jeho jediné jméno“ (GA 266/1, 27. 5. 1909).

Rudolfem Steinerem často zmiňovaná skutečnost, že slovo Já“ (kli) tvoří v němčině iniciály Ježíše Krista, ukazuje také tímto směrem A v přednášce z 11. října 1911 (GA 131) mluví o tom, že mystériem Golgoty bylo zachráněno lidské Já pro celou budoucnost světového vývoje. Z toho vyplývá, že záhada lidského Já je hluboce spojena s Kristovým impulsem a může být vyřešena jen ve spojení s tímto zdrojem.

Nejpřesněji a současně velmi diferencovaně popisuje Rudolf Steiner to, co v pozdějších přednáškách označuje jako „organizaci Já“ člověka v knize „Práh duchovního světa“. Její kapitoly jsou rozděleny na tři části i ale po každé z těchto částí následuje „Shrnutí předchozích sdělení“. Tím vynikne zřetelněji trojstupňová stavba knihy a na každém jejím stupni je charakterizován nový aspekt lidské organizace já: „Člověk jako samostatné se cítící bytost (Já)“, „další Já člověka, které se projevuje v opakovaných pozemských životech“, což odpovídá podle definice vyššímu Já, a „pravé Já“, které tvoří vlastní duchovní jádro člověka.

V současné době je z duchovního hlediska nejvýznamnější událost zjevení Krista v éterickém těle na astrální pláni. Z této události a z bytostného vztahu Krista k lidskému Já vyvstává otázka o jeho vztahu k trojčlenné organizaci Já člověka.

Mystériem Golgoty nastala pro pozemské Já, jakožto nejdůležitější výsledek zemského vývoje, nejpodstatnější proměna. Od té doby získal člověk schopnost vzít s sebou celé své vědomí Já do duchovního světa, a vstoupit tam tak plně vědomě. Rudolf Steiner popisuje jednorázové působení mystéria Golgoty na celý vývoj lidského Já následujícími slovy: „Lidský vývoj, který jsme označili jako vystoupení života duše k říší ducha, jež bylo možno v předkřesťanských dobách dosáhnout jen v rámci mystérií, a sice jen tím, že Já určitým způsobem, zatímco se vyvíjelo v normálním lidském vědomí, bylo zharmonizováno, tento lidský vývoj dostal takový impuls, že to, co patřilo převážně ještě z větší části k budoucnosti člověka, mohlo být dosaženo tak, že člověk si dokázal při vstupu do duchovního světa plně udržet své vědomí Já, které je v naší době běžné jen pro vnější fyzicko-smyslovou úroveň. Tento pokrok v evoluci lidstva, který nastal Kristovou událostí, je současně největším pokrokem, který mohl být v zemském vývoji a v evoluci lidstva v minulosti i budoucnosti kdy vůbec učiněn. To znamená, že všechno, co má ještě v zemském vývoji nastat v souvislosti s touto skutečností, je jen jakousi nápodobou, vykonáním velkého impulsu, který byl dán Kristovou událostí“ (GA 123,9. 9. 1910).

Aby se mohl uskutečnit nový individuální vývoj Já dosažený díky Kristovi při mystériu Golgoty, muselo lidstvo čekat na úplný rozvoj duše vědomé a založení duchovní vědy, která se od té doby

obrací na pozemské Já člověka. Neboť s ním je spojena jeho intelektualita, která se může svou proměnou v čisté, netělesné myšlení povznést v moderní školící cestu spojenou s vědomím Já v duchovním světě, kde se odehrává setkání s éterickým Kristem.

Jde o takovou proměnu myšlení, že tím může člověk vzít s sebou do duchovního světa v něm žijící pozemské Já. Na toto spojení Já s myšlením a vědomí Já s tělesnou organizací poukázal Rudolf Steiner už v IX. kapitole „Filosofie svobody“: „Uvnitř vlastní podstaty myšlení spočívá skutečné Já, nikoli ale vědomí Já. To může vnímat ten, kdo právě nezaujatě pozoruje myšlení. Já lze nalézt uvnitř myšlení.... Vědomí Já vzniká ... prostřednictvím tělesné organizace“ (GA 4, str. 148). A pak následuje rozhodující poznámka, „že jednou vzniklé vědomí Já zůstává na tělesné organizaci nezávislé. Když jednou vznikne, je přijato do myšlení a od té chvíle je součástí jeho duchovní moudrosti“ (tamtéž). Z toho vyplývá, že spiritualizované myšlení, které nachází cestu do duchovního světa, může vzít s sebou pozemské vědomí Já, aby se tam spojilo s vyšším Já. Tak se dnes dokáže člověk proměnou svého myšlení stát jasnozřivým a současně si uchovat síly svého pozemského Já.

Co se v tomto vztahu stane v šesté kulturní epoše všeobecnou vlastností všech lidí, to lze vyvíjet už dnes prostřednictvím duchovní vědy a její cesty duchovního školení, která tuto budoucnost předjímá. „A když teď stojíme uprostřed páté poatlantské epochy, když pěstujeme duchovní vědu a stále znovu a znovu ji používáme k pochopení svého živoucího myšlení, které se tak stává jasnozřivým, připravujeme tak současně šestou poatlantskou epochu“ (GA 152, 7. 3. 1914). Ale jak jsme už zmínili, vede právě toto „myšlení, které se stává jasnozřivým“, když jakožto „tvůrčí myšlení“ vstupuje společně s pozemským Já do astrálního světa, ke zření éterického Krista. Toto vynesení spirituální intelektuality do astrálního světa, aby se tam vědomě setkal díky této jasnozřivosti člověka s éterickým Kristem, je nejdůležitějším činem, který musí být uskutečněn v naší době z pozemského Já.

Základní aspekt tohoto procesu popisuje Rudolf Steiner už v předchozí kapitole zmíněné přednášky o éterizaci krve. Také zde hraje studium duchovní vědy, při němž se postupně děje proměna myšlení pozemského Já, rozhodující roli. Neboť jen prostřednictvím studia anthropo- sofického poznání Krista může nastat spojení obou proudů - lidského a Kristova - éterizované krve. Aby zvláště zdůraznil význam pozemského vědomí pro studium duchovní vědy, formuluje Rudolf Steiner první stupeň moderního zasvěcení v knize „Tajná věda v nástinu“ následovně: „Studium duchovní vědy [je první stupeň moderního zasvěcení], při kterém člověk používá sílu osudu, které získal ve fyzicko-smyslovém světě“ (GA 13, str. 393).

Následující krok, při kterém člověk s sebou bere své pozemské Já přes práh do duchovního světa, spočívá nyní v tom, aby ho spojil se svým vyšším Já, případně ho prostoupil silou svého vědomí Já, které získal na Zemi. Neboť vyšší neboli vlastní Já člověka nesestupuje při zrození do fyzického těla, ale zůstává v duchovním světě hraničícím se Zemí.

Ve známé boloňské přednášce, kterou měl Rudolf Steiner 8. dubna 1911 na IV. mezinárodním filosofickém kongresu, vyjádřil ve svém autoreferátu tuto základní skutečnost důležitou pro pravé pochopení člověka jednoznačně srozumitelně: „A teorie poznání v budoucnosti musí uznat, že Já leží opravdu už v duchovním vnějším světě a obyčejné Já je jen jeho zrcadlovým odrazem v tělesné organizaci.“

A v přednášce pro své anthroposofické posluchače formuluje Rudolf Steiner toto tajemství takto: „A je těžké pochopit toto tajemství, že Já vlastně zůstává stát v okamžiku, na který si vzpomínáme. S tělem se nic nového neděje, zůstává stát. Právě proto máme vždy před sebou obraz našich zážitků, které vnímáme. Naše Já se naší pozemské cesty neúčastní. ... Toto Já se drží v duchovním světě“ (GA 165, 19. 12. 1915). Člověk prožívá jen odraz tohoto Já na Zemi jako něco, co obyčejně označuje jako své vědomí Já, a to, jak jsme už viděli, si lze vzít s sebou do duchovního světa na cestě tvůrčího myšlení, aby tam, za prahem, vědomě dosáhlo k vyššímu Já. Za to, že je to dnes možné, vděčíme

mystériu Golgoty.

Tím se dá vyřešit problém, který je některým anthroposofům už dávno známý v souvislosti s „Filosofií svobody“. Je obsažen ve větě z III. kapitoly: „Své vlastní současné myšlení člověk nemůže nikdy pozorovat. ... Může ho jen vnímat ve dvou od sebe oddělených aktech“ (GA 4, str. 43). A pak ještě: „Dvě věci si vzájemně odporují: aktivně tvořit a přistupovat k něčemu jako pozorovatel“ (tamtéž). To je skutečně na této straně prahu ve vědomí Já absolutně nemožné. Ale v okamžiku, kdy vědomí Já vstoupí popsáním způsobem do duchovního světa, není už „aktivní tvořivost“ myšlení spojena s „pozorováním“, ale se zřícím vnitřním prožíváním a tkaním. A navíc, toto splynutí tvořivosti myšlení a jeho současného pozorování je v duchovním světě jediným pevným východiskem pro moderní jasnozření, které se musí v lidstvu vyvinout ve smyslu duchovní vědy naší doby. A toto jasnozření, které vychází z pramene proměněného myšlení, je povoláno k tomu, aby se stalo novým orgánem pro vnímání éterického Krista. A připravit tuto cestu ke Kristu, k tomu je dnes povolána duchovní věda. Neboť „v současné době intelektuálnosti se může zjevit jen v éterické postavě. A k tomu chce připravit člověka duchovní věda“ (GA 130, 18. 11. 1911).

Tím je naznačena pro naši dobu jediná jistá cesta k probuzení člověka v jeho vyšším Já. Neboť k tomu dochází oprávněným způsobem jen tehdy, když člověk dokáže zachovat jako východisko své cesty vědomí pozemského Já v rámci spiritualizované intelektuality.

Toto probuzení ve vyšším Já souvisí pak s druhým nadmyslovým zjevením Krista takovým způsobem, jako souvisí pozemské Já žijící v proměněném myšlení se zjevením Krista v éterickém světě. První zjevení, které začalo ve 20. století a bude trvat ještě asi 3000 let, se odehrává na astrální pláni, druhé v nižším devachanu, kde sídlí také bytost vyššího Já. A ještě ve vzdálenější budoucnosti pak bude následovat ještě vyšší zjevení Krista: zjevení v jeho bytosti Já ve vyšším devachanu.

Když pomyslíme, že ve zmíněné knize „Práh duchovního světa“ j uvedeno jako místo, kde žije „další Já“ (vyšší Já), *duchovní* svět a místo kde žije právě Já, je *nadduchovní* svět, které odpovídají v jiných sdělí nich Rudolfa Steinera nižšímu a vyššímu devachanu, pak z toho vyplývá vztah obou budoucích zjevení Krista k vyššímu a pravému Já člověk tak, jako je současné zjevení spojeno se spiritualizací pozemského ja.

Rudolf Steiner shrnuje všechny tři formy nadmyslového Kristova zjevení ještě následujícím způsobem: „Vidíme tedy, jak Kristus, který sestoupil na Zemi, vyšel z fyzicko-pozemské lidské bytosti a postupu se vyvíjí jako éterický, astrální a jako bytost Já, aby se stal jako bytost Já duchem Země, který se pak spolu se všemi lidmi pozvedne k vyšším stupňům“ (GA 130,21.9.1911). Ještě vyšší stupně jeho zjevení nastane pak ve velké šesté periodě lidského vývoje, která přijde po sedmé ku Iturní epoše a válce všech proti všem. Můžeme také říci: Tak jako bude druhé zjevení provázet spojení Země s Měsícem, tak bude třetí zjevení Krista připravovat spojení Země se Sluncem.

Další aspekt tohoto tématu nacházíme v přednášce z 18. listopadu 1911 (GA 130). Zde Rudolf Steiner popisuje tři poslední poatlantsk kulturní epochy z hlediska tří nadmyslových zjevení Krista a charakterizuje současnou pátou epochu jako dobu intelektuality, šestou jako dobu spirituálních citových hnutí a sedmou epochu jako dobu morality. Současně spojuje duchovní impulsy působící v této epoše, intelektuální, pocitové a morálně-volní, které odpovídají astrálnímu světu, s nižším a vyšším devachanem, to znamená právě s těmi oblastmi duchovního světa, ve kterých se budou konat tři následná Kristova zjevení. V jiných přednáškách zmiňuje Rudolf Steiner další vlastnosti budoucích zjevení Krista: „Potom přijde doba, kdy se v člověku probudí ještě vyšší síly. I bude doba, kdy se Kristus zjeví na ještě vyšší úrovni: v astrální postavě ve světě nižšího devachanu. A poslední období morálních impulsů [sedmá kulturní epocha] bude taková, že lidé, kteří prošli předchozími stupni, budou vidět Krista v jeho slávě (Glorie), jako zpodobení největšího Já, jako produchovněné vyšší Já, jako velkého učitele lidského vývoje ve vyšším devachanu“ (GA 130, 4. 11.1911).

S podporou tohoto třetího Kristova zjevení se budou moci lidé postavit v té době ze svého Kristem proniklého Já postupující moci zla, které bude vyvoláno opětovým přijetím Měsíce do Země. Takto posílené Já bude moci působit změny až do zemské hmoty.

Nastane také doba, ve které po válce všech

proti všem musí být celý život na Zemi proniknut novým sakramentalismem, který má svůj původ v duchovním společenství (Kommunion) s Kristem jakožto Světovým Já. Bude to také doba, v níž se v lidstvu naplno projeví skutečná manichejská mystéria a dojdou k největšímu rozkvětu.

A o druhém nadsmyslovém zjevení sděluje Rudolf Steiner ještě na jiném místě: „Kristus se tu [v šesté kulturní epoše] zjeví velkému počtu lidí v nižším devachanu ve světelné postavě jako znějící Slovo působící do citlivé mysli lidí ze svého astrálního světelného těla, jako Slovo, které už na prapočátku působilo v astrální podobě, jak to vyjadřuje Jan v počátečních slovech svého evangelia. V této morální době bude velký počet lidí vnímat Krista tak, že se bude zjevovat z vyššího devachanu ve svém *pravém Já* a všechna lidská Já pozvedne do neuvěřitelné výše v lesku toho všeho, co může být lidem dáno také jako nejvyšší možný morální impuls“ (GA 130, 18. 11. 1911). Neboť jakožto tvůrčího Slova dosahuje Kristova moc až do světa stálic, které jsou kolem naší sluneční soustavy. Jakožto Já ale dosahuje jeho moc ještě dál, až do oněch sfér, která leží za hranicí stvořeného kosmu a s nimiž je Kristovo Já spojeno od prapočátku. Odtud pochází také třetí, pravé Já člověka, a proto popisu třetího zjevení předchází označení „pravé Já“. Neboť Kristovo pravé Já je nejvyšším vzorem a původem pravého Já člověka, z něhož pochází lidská podobnost Bohu.

Z těchto slov zřetelně vyplývá, že vývoj Já člověka - jakožto vlastní cíl Země - a stále výše vystupující zjevení Krista jsou spolu neoddělitelně spojeny. Přijmout tuto skutečnost do vědomí svého Já a pečovat o ni ve své duši je už začátek cesty, která může vést dnešního člověka ke Kristu.

Dále byla také výše citována slova Rudolfa Steinera, že s mystériem Golgoty je spojena nová možnost vzít s sebou do duchovního světa vědomí Já, a tím i pozemské Já. Zeptáme-li se ale na tomto místě, který pozemšťan byl už schopen to v úplnosti prožít, pak přicházíme znovu k individualitě Ježíše Nazaretského.

Tak Rudolf Steiner vždy znovu zdůrazňuje, že Ježíš nebyl žádným zasvěcencem, ale jen člověkem, a proto stál při křtu v Jordánu jako zástupce celého lidstva. „Nositel Krista byl opravdovým člověkem, nikoli adeptem“ (GA 131, 7. 10. 1911).⁵² Jako takový měl k dispozici především vědomí Já, které se projevovalo prostřednictvím pozemského Já. A to pak mohl proniknout při mystériu Golgoty a jako první vzít s sebou do duchovního světa. Proto před námi stojí jako vzor tohoto procesu stejně jako veliký pomocník při úkolu, který se v naší době postupně stává úkolem pro všechny lidi, totiž pozvednout vědomí Já do duchovního světa cestou duchovní vědy.

Popsaný trojí vztah lidského Já k duchovnímu světu obsahuje také vztah člověka ke třem bytostem zmíněným v první kapitole, které hrají při současném zjevení Krista v éterickém světě zvláštní roli. Stejně jako stojí Ježíšova entelechie vzhledem k prastarému tajemství pozemského Já, tak i bytost Vidara - pokud povede tato cesta po překročení prahu směrem k vyššímu Já - bude člověku velkým pomocníkem. Protože jako vítěz nad vlkem Fenrisem, který reprezentuje atavistické síly starého jasnozření, je Vidar zastáncem a pomocníkem člověka na cestě k vyššímu jasnozření, pomocí kterého bude možné skutečné duchovní bádání, a tím i další rozvoj moderní duchovní vědy. Rudolf Steiner na to upozorňuje následovně: „Ti, kteří jsou povoláni, aby ze znamení doby poukázali na to, co musí přijít, vědí, že nové duchovní bádání bude stále více vycházet ze sil Vidarových, který odstraní z lidského myšlení všechno to, co by mohlo působit jakožto pozůstatek chaotických starých sil jasnozření zmatečně a probudí v lidské duši nově se vyvíjející jasnozření v hrudi člověka“ (GA 121, 17. 6. 1910).

A když člověk vystoupí na cestě moderního zasvěcení až ke sféře pravého Já, může pak přijmout za svého vůdce Michaela. Neboť Michael je dnes jakožto sluneční tvář Kristova a jeho současný vyslanec k lidstvu velkým strážcem nových mystérií, v jejichž centru stojí tajemství Krista, a tím i pravého Já člověka.

Všechny tři bytosti: andělská bytost Ježíše Nazaretského, archanděl Vidar a duch času Michael jsou spojeny popsáním způsobem v době éterického Krista, kterému slouží, s

osudem trojího Já, a tím slouží také těm lidem, kteří chtějí vzít do svých rukou vývoj samotného svého Já.

Z toho, co jsme uvedli v této kapitole, vyvstává ještě otázka, jakým způsobem bylo možné, že se inkarnací Krista na Zemi tak proměnilo pozemské vědomí Já, že ho od té doby může člověk vzít s sebou do duchovního světa. A nabízí se následující odpověď:

Tajemství trojího Já se zvláště zřetelně objevuje v událostech na rozhraní věků, když je pozorujeme ve světle sdělení Rudolfa Steinera v „Pátém evangeliu“. Tak můžeme v bytosti Ježíše Nazaretského (Lukášova Ježíše) poznat člověka, který v sobě vyvinul prapůvodní pozemské vědomí Já, a to především proto, že jeho inkarnace na rozhraní věků byla jeho prvním a jediným zjevením se na Zemi. Tehdy poprvé přijal pozemské vědomí a plně ho rozvinul. Proto mohl stát Ježíš Nazaretský v Jordánu před Janem Křtitelem jako nejčistší reprezentant pozemského lidstva, nikoli jako zasvěcenec nebo adept, nýbrž jen jako člověk.

Aby pak mohl Ježíš Nazaretský do sebe přijmout Krista, musel být k tomu připraven nejvyšším zasvěcencem na Zemi - Zarathustrovou individualitou který v něm žil osmnáct let a připravoval ho silami svého vyššího Já k jeho vlastnímu úkolu: „Aby mohlo přijmout Krista, muselo být toto [Ježíšovo] tělo připraveno a upraveno Zarathustrovou individualitou“ (GA 131, 12. 10. 1911). Tak nacházíme „trojí [Ježíšovo] tělesnost díky Zarathustrově přítomnosti připravenou tak, že mohla přijmout individualitu Kristovu“ (tamtéž). A v přednáškách o Pátém evangeliu říká Rudolf Steiner opakovaně, že to bylo především Zarathustrovo Já, které přijal za své Ježíš Nazaretský a které pak v něm bylo osmnáct let činné. Ale protože se zde jedná o čistě duchovní proces, mohlo se to uskutečnit jen prostřednictvím vyššího Já nej pokročilejšího zasvěcence.

Rudolf Steiner zdůrazňuje, že při přechodu Zarathustrovy individuality ze šalamounského chlapce Ježíše do nathanského - což se odehrálo kolem jejich dvanáctého roku života - šlo především o Zarathustrovo Já, které ve svém vývoji dosáhlo tak vysokého stupně, že bylo možné to uskutečnit. Přitom se jednalo o vyšší Já této individuality, která pak následně byla připravena působit ve schránkách Ježíše Nazaretského.

Tak přinesl Zarathustra nejvyšší oběť: bezprostředně před křtem v Jordánu opustil tři schrány Ježíše Nazaretského, takže pak do nich mohla vstoupit kosmická bytost Kristova. Ta potom působila po tři roky v Ježíšovi silou a z impulsů pravého Já, pro které je Kristus v duchovním světě jakožto Světové Já nejvyšším pravzorem.

Tak prostoupila síla pravého Kristova Já v Ježíši Nazaretském poprvé v lidském vývoji pozemské Já člověka. Tím bylo pozvednuto pozemské lidské Já ze stupně zdání na stupeň bytí. Od té doby získal v podstatě každý člověk schopnost, aby s sebou vzal do duchovního světa své pozemské Já v celé jeho úplnosti, aby se tam na cestě moderního zasvěcení nejdříve spojilo s vyšším Já a pak s pravým Já, a tím dosáhlo nejvyššího prožitku Krista.

K tomuto trojímu zde popsanému kroku ve vývoji organizace Já člověka patří ještě další aspekt, který by neměl zůstat bez povšimnutí. V první kapitole knihy „Duchovní vedení člověka a lidstva“ (GA 15) se Rudolf Steiner zmiňuje o tom, jak v dítěti bezprostředně působí během prvních tří let života, to znamená ještě před prvním zábleskem jeho vědomí Já, Kristovy síly. Vytvářejí v něm tři schopnosti, které musejí předcházet zrození pozemského Já: vzpřímení postavy (chůze), řeč a myšlení. Tyto tři schopnosti vznikají ze sil Krista, z pravého Já, které patří k dítěti - tedy nevědomě: Při vzpřímení postavy a chůzi se to děje přímo z pravého Já, učení se řeči se uskutečňuje prostřednictvím vyššího Já a myšlení vychází z nevědomé podpory tvořícího se pozemského vědomí Já, které se právě projevuje v myšlení a skrze myšlení.

Aby mohl člověk - jak je to dnes možné jen pro zasvěcence - tyto tři schopnosti uchopit plně vědomě, musel by být v přímém spojení se svým pravým Já, se svým vyšším Já a s těmi silami, které tvoří duchovní základ jeho pozemského Já. Okolnost, že jsou tato tři Já člověka skutečně spojena se schopností chůze, řeči a myšlení, má svůj základ v tom, že vznikají v dítěti, protože bytosti třetí hierarchie mu je zprostředkovávají z odpovídajících oblastí duchovního světa.

Tak přinášejí archai člověku dispozice ke vzpřímené chůzi z vyššího devachanu (nadduchovního světa) a k tomu také patří první manifestace pravého Já člověka. Archandělé vytvářejí podobným způsobem schopnost řeči z nižšího devachanu (duchovního světa), který Rudolf Steiner, pozorováno kosmologicky, spojuje s oblastí Slunce. A konečně pokračují v této činnosti andělé, když v něm dávají vyrůst jako základ pro pozdější probuzení pozemského Já schopnost myšlení, které se projevuje v silném vědomí Já. Neboť „s učením se myslet“ se začíná dítě „propracovávat ke svému Já“ (GA 152,7. 3.1914).

V přednáškovém cyklu „Bytost člověka, lidský osud a vývoj světa“ shrnuje Rudolf Steiner tento proces takto: „To, co nám dává anthroposofo, nám ukazuje, jak v jednotlivých fázích života žije všude božsky-duchovní svět. Vidíme tak, jak dítě postupně přechází od plazení, od stavu, kdy neobratně leze po kolenou, k okamžiku, kdy začne chodit. Stojíme tu v obdivu a úctě k tomuto velkolepému světovému fenoménu a vidíme v tom dílo *archai*, kteří jsou tu činní, když to, co člověk prožívá mezi smrtí a novým zrozením, přenáší do jeho pozemské postavy. Když sledujeme, jak z dítěte vycházejí první projevy řeči, sledujeme činnost *archandělů* a při myšlení dítěte pak vidíme působení *andělů*“ (GA 226, 18. 5. 1923). Teprve potom, když si člověk s pomocí nadmyslových sil třetí hierarchie osvojil vzpřímenou chůzi, řeč a myšlení, může na tomto základu plně vzplanout jeho vědomí Já jako bezprostřední manifestace probuzeného pozemského Já. Že může tohoto rozhodujícího stupně lidského bytí na Zemi vůbec dosáhnout, za to může být člověk vděčný Kristově události na rozhraní věků, mystériu Golgoty.

Neboť v planoucím pozemském Já žije přímý následek Kristovy události: „Mystérium Golgoty je pro pozemského člověka spojeno s rozvojem jeho silného vědomí Já.... Toto vědomí Já se mohlo dále vyvíjet až do mystéria Golgoty, ale v kulturním lidstvu zejména od první třetiny 15. století [začátek epochy duše vědomé]. A toto silné vědomí Já způsobuje, že člověk se staví do smyslového světa jako svobodná, plně sebevědomá bytost“ (GA 226,18. 5. 1923).

Z toho ale vyplývá, že když člověk svobodně přijme do pozemského Já Kristův impuls a pronikne s ním v dalším vývoji myšlení své vědomí Já, může najít ve smyslu moderního zasvěcení cestu ke svému vyššímu a později i k pravému Já, ale tak, že si přitom zachová plně své pozemské Já.

Také pro přípravu správného prožití éterického návratu Krista hraje plné vědomí pozemského Já rozhodující roli. Tak získá člověk studiem duchovní vědy a především její kristologie propojení obou proudů éte- rizované krve, které vede k vnímání éterického Krista. Přitom je hlavně míněno studium, které Rudolf Steiner definuje v knize „Tajná věda v nástinu“ jako první stupeň moderního zasvěcení: „Studium duchovní vědy, přičemž člověk nejprve použije síly osudu, které získal ve fyzicko-smyslovém světě“ (GA 13, str. 393). Tyto síly osudu získá ale člověk ve fyzicko-smyslovém světě jen aktivní činností svého pozemského Já. Totéž platí také pro zjevení Krista jako Pána karmy.

Když se ale člověk nepřipravuje k tomuto setkání s Pánem karmy ze svého vědomí Já už na Zemi - a to se dnes může stát jen s pomocí duchovní vědy bude vyvolávat takové setkání s ním jen strach a hrůzu. Nemůže mu vůbec porozumět a bude ho prožívat jen jako hrozný trest. V této souvislosti říká Rudolf Steiner: „Vnímání Kristovy události nezávisí na tom, zda jsme vtěleni ve fyzickém těle [protože prožít Křis tovu událost může člověk také po smrti v duchovním světě], ale jen na *přípravě* k ní. Právě tak, jako bylo důležité, že se první Kristova uda lost odehrála na fyzické pláni, aby člověk mohl dosáhnout spásy, tak se musí připravovat zde ve fyzickém světě, aby ho mohl vnímat s plným pochopením ve světelné záři. Protože člověk, který ho vnímá nepřipraven, i když jsou jeho síly probuzeny, nepochopí ho. Takovému člověku se bude Pán karmy jevit jako hrůzyplný trest“ (GA 131, 14. 10. 1911). A potom ještě Rudolf Steiner připojuje rozhodující slova: „Právě k tomu vede rozšiřování anthroposofického světového názoru v naší době, aby člověk mohl být připraven už na fyzické pláni a mohl vnímat buď na fyzické pláni, nebo na vyšších úrovních Kristovu událost“ (tamtéž). Také tato příprava se děje z čistých sil pozemského Já, díky němuž si člověk může

zcela udržet svou svobodu při setkání s Pánem karmy.

Jak jsme uvedli už dříve, vzniká také důležité spojení pozemského vědomí Já se současnou Kristovou událostí prostřednictvím tví duchovní vědy neboli anthroposofie, když ji bereme jako spirituální řeč, ve které dnes může člověk klást nejdůležitější otázky přímo éterickému Kristovi. Rudolf Steiner k tomu říká: „Pokoušíme-li se při jímat duchovní vědu nejen jako nauku, ale jako jazyk, čkejme potom, až najdeme v tomto jazyku otázky, které smíme dát Kristovi. A On nám odpoví, ano On *odpoví*.“ (GA 175, 6. 2. 1917; kurzíva Rudolf Steiner).

Zde stručně popsané tři formy prožívání Krista v současnosti můžeme shrnout takto:

- lidé ho budou vnímat jako éterické zjevení (imaginace);
- dostanou od něj odpovědi na otázky, které mu položí v jazyce duchovní vědy (inspirace);
- a prožijí ho jako Pána karmy (intuice).

Při setkání s Kristem jako Pánem karmy přitom působí na intuitivní úrovni stejné síly, které jsou také činné v malém dítěti v jeho vzpřímené chůzi díky zprostředkování hierarchie archai. Abychom uslyšeli Kristovy odpovědi na otázky položené z duchovní vědy na úrovni inspirace, působí zde hierarchie archandělů. A ve vnímání Krista v jeho éterické formě spolupracují na imaginativní úrovni andělé, kteří člověku pomáhají proměnit jeho myšlení ve schopnost nového jasnozření, aby toto světlo mohlo osvitit spolu se světlem Kristovým duchovní svět hraničící se Zemí.

A u všech tří zážitků, které *dnes* můžeme označit jako náš vztah ke Kristu, tvoří vědomí Já východisko a základ, ze kterých pramení pozemské Já a které připravují prostřednictvím duchovní vědy (studiem anthroposofie) člověka k tomu, aby se jednou později setkal svobodně a vědomě v duchovním světě s éterickým Kristem. Neboť jen vnitřním spojením s touto nejdůležitější událostí naší doby se může člověk opravdu podílet na „poznání a realizaci intencí *živoucího Krista*“, v čemž spočívá vlastní *smysl Země*.